

PROCURATORII ROMANI DIN IUDEEA

SORIN MIHAI IENOVAN

Teologie Pastorală anul III

1. Introducere

Asemeni unei tragedii clasice grecești incursiunea în perioada istorică a Iudeei și a timpului în care erau la conducere procuratorii romani este precedată dar și succedată de tumult atât pe plan intern cât și pe plan extern.

Stadiul cercetării este încă în desfășurare, datele prelevate cu ajutorul monedelor bătute, date luate de la Schürer și Kokkinos, deși sunt de salutat și destul de cuprinzătoare, lasă totuși unele zone albe. S-a încercat o suprapunere a emisiunilor numismaticii cu relatările lui Iosephus Flavius și relatarile lui Tacit. Aceste relatări directe sunt totuși pe alocuri contradictorii și este dificil de tras o concluzie clară asupra unor evenimente.

2. Fondul politic și militar al timpului

Începem relatarea mai exact referindu-ne la statul evreiesc independent numit Regatul Hașmonean al Iudeei, creat de frații Macabei în anul 162 î. Hr., creat în urma revoltei împotriva seleucizilor. Prin Iudeea se înțelege nu numai regiunea istorică Iudeea, ci întreg teritoriul regatului pe cuprinsul Palestinei istorice, incluzând și teritorii la est de Iordan. În anul 63 î.Hr., romanii, conduși pe atunci de Pompei, se implică tot mai mult în politica hașmoneană, sfârșind prin cucerirea statului Hașmonean.

Regii din dinastia Hașmoneilor și-au păstrat titlurile dar au devenit conducătorii unui stat clientelar Romei. Irod, în urma unui război de 3 ani, din 37 î.Hr. - 34 î.Hr., îl răstoarnă pe Antigonos, conducătorul dinastiei hasmoneeană și se instaurează la putere, astfel începând dinastia Irodiană.

Irod, numit „cel Mare” de către greci pentru că a susținut anumite polisuri grecești, a construit anumite obiective publice și a reconstruit templul din Ierusalim, care a rămas cunoscut ca cel de-al doilea templu. Nu greșit se spune despre el că s-a suit pe tron ca o vulpe, a domnit ca un tigru și a murit ca un caine. Răsturnarea de care vorbeam mai devreme nu era îndeajuns pentru a ajunge conducător, dar acesta mizând pe buna relație a tatălui său cu Iulius Caesar și cultivarea unei relații bune cu Sextus Caesar, alături de strângerea taxelor din regiune pentru senatul roman, eradicarea bandiților din împrejurimi și nu în ultimul rând numirea sa ca tetrarh de către Marc Antoniu au contribuit

serios la dezideratul dorit. Domnia de “tigr” s-a caracterizat prin o serie de evenimente care au necesitat acțiuni categorice și imediate pentru a menține titlul de rege vasal acordat de către senatul roman. Domnia sa este menționată de Evanghelistul Matei, anume Dreptul Iosif cu Maica Domnului și cu pruncul Iisus au fugit în Egipt din cauza lui Irod cel Mare, care căuta viața Pruncului (Matei 2, 13-14), când acesta a ordonat uciderea pruncilor sub 2 ani din Betlem.

Moartea sa a fost una chinuită, reflectând chinurile pe care le-a provocat în timpul vieții, din care voi menționa masacrul menționat în Epistola după Matei. Boala care i-a luat viața numindu-se și astăzi “răul lui Irod”, după istoricii moderni ar fi vorba de a formă cronică de boală renală cuplată cu o cangrenă infectată a organelor genitale.

După moartea acestuia, regatul este dat spre conducere celor 2 fii ai săi, Irod Arhelau, care a condus din 4 î.Hr. - 6 d.Hr., deținea partea cea mai importantă a regatului, anume Iudeea, Samaria și Idumea, dar domnia sa a fost marcată de tiranie și revolte, așa încât împăratul Augustus în anul 6 d.Hr. l-a exilat la Viena (în Galia), a nu se confunda cu Viena, actuala capitala a Austriei, unde moare către anul 15 d.Hr.

În Noul Testament, Arhelau este menționat de asemenea în mod direct în Evanghelia după Matei, anume când a fost vremea să se întoarcă în Țara Sfântă, după moartea lui Irod cel Mare, Dreptului Iosif și Maicii Domnului le-a fost teamă să vină în Iudeea, din cauza renumelui lui Arhelau, și altfel s-au stabilit în Galileea, la Nazaret (Matei 2, 22-23)

3. Conducerea Iudeei după dinastia Hașmoneeană și Irodiană

Ca urmare a insuccesului de autoguvernare, ținutul Iudeei este alipită ținutului Siriei și este guvernată de o succesiune de guvernatori romani, care sunt subordonați legatului Sirian. Astfel, când apareau probleme pe care guvernatorii romani din Iudeea nu le puteau rezolva apelau la legatul din Siria pentru o rezolvare.

Conducerea directă romană va vedea două perioade distincte, cea din anul 6-41 și cea din anul 44-66. Scurta întrerupere se datorează perioadei de autoguvernare Iudaica a regelui vasal Irod Agrippa I.

Irod Agrippa I a fost nepotul regelui Irod cel Mare și rege al Iudeei între anii 41-44 d.Hr. A fost încoronat în anul 41 de către prietenul și protectorul său, împăratul, după decesul împăratului Tiberius. A obținut, rând pe rând, multe din teritoriile unchilor săi, Irod Antipa și Filip Tetrarhul. După uciderea lui Caligula în anul 41, Irod Agrippa I a jurat loialitate noului împărat Claudius (41-54), obținând Palestina în limitele hotarelor din vremea lui Irod cel Mare. Irod Agrippa I este și el prezent în Noul Testament mai exact în Faptele

Apostolilor 12:1-23, cu relatarea că în anul 44 i-a condamnat la moarte pe apostolii Iacob cel Bătrân, fratele apostolului Ioan și pe Apostolul Petru.

În tabelul ce urmează se pot numara 14 guvernatori, tabelul fiind alcătuit de Schürer și Kokkinos. Tabelul este alcătuit ținând seama de numismatică perioadei, gravurile de pe monedele acelor timpuri fiind baza acestei cercetări. Datele furnizate de Schürer, deși mai vechi decât al lui Kokkinos, sunt în continuare cele pe larg acceptate. Guvernatorii care au bătut monedă au asterisc (*) în dreptul numelui.

Tabel 1. Lista guvernatorilor romani din Iudeea 6 - 66 d. Hr.

Schürer		Kokkinos	
Guvernator	Perioada	Guvernator	Perioada
Coponius*	6–9	Coponius*	6/7–8/9
Marcus Ambibulus*	9–12	Marcus Ambivius*	9/10–11/12
Annius Rufus	12–15	Annius Rufus	12/13–14/15
Valerius Gratus*	15–26	Valerius Gratus*	15/16–25/26
Pontius Pilatus*	26–36	Pontius Pilatus*	26/27–35/36
Marcellus	36 or 37	Marcellus	36/37
Marullus	37–41	Marullus	37/38–40/41
Cuspius Fadus	44–?46	Cuspius Fadus	44/45–45/46
Tiberius Iulius Alexander	?46–48	Tiberius Iulius Alexander	46/47–47/48
Ventidius Cumanus	48–c. 52	Ventidius Cumanus	48/49–51/52
Antonius Felix*	c. 52–60	Tiberius Claudius Felix*	52/53–56/57
Porcius Festus*	60–62	Porcius Festus*	57/58–58/59
Albinus	62–64	[Luceius?] Albinus	59/60–62/63
Gessius Florus	64–66	Gessius Florus	63/64–64/65

Conducerea se realiza de către un guvernator numit direct de către împărat, guvernatorul având în mână atât puterile din stat, cât și comanda militară în Iudeea. Putea da legi și putea aplica pedeapsa capitală. Începând cu Coponius, titulatura acordată este *praefectus (eparchos)* în greacă). În timpul conducerii împăratului Claudius, mai exact din anul 44 titulatura devine *procurator (epitropos)* și începe să fie folosit de către conducătorul din Iudeea.

Procurator era un titlu acordat unui oficial din Roma, care conducea activitatea financiară dintr-o provincie. Acesta lucra alături de guvernatorul imperial, numit *legatus Augusti pro praetor*, dar nu se supunea acestuia, ci răspundea direct în fața împăratului. Procuratorul avea ca activități principale: colectarea taxelor, colectarea rentelor proprietăților imperiale, organizarea minelor și plata servitorilor publici (în special al cadrelor militare). Acest mod de conducere pe două nivele s-a preferat pentru a ocoli concentrarea excesiva a puterilor în mâna guvernatorului.

Procuratori romani în Provincia Iudeea:

1. Cuspius Fadus 44-46

După moartea lui Agrippa, Cuspius Fadus a fost numit procurator de către împăratul Claudius. În timpul conducerii sale, pacea s-a restaurat în ținut. După notările lui Iosephus, singura neplăcere care a apărut în perioada lui Cuspius Fadus a fost prezența unui fals profet cu numele Theudas. Theudas susținea ca poate împărți în două râul Iordan și avea un cult în creștere. Auzind acestea, Cuspius Fadus și-a trimis călăreții peste Theudas. Călăreții i-au macelărit congregația și după ce l-au decapitat pe Theudas, i-au trimis capul la Ierusalim.

2. Tiberius Iulius Alexander 46-48

Un general al Imperiului Roman, acesta s-a născut în Alexandria, într-o familie religioasă, unde ambii părinți erau evrei. În timpul ce era prefect în Egipt, și-a trimis legiunile împotriva evreilor din Alexandria care au iscat violențe. A avut un rol important în ajungerea la putere a împăratului Vespasian. În anul 70 a participat la asedierea Ierusalimului, fiind mâna dreaptă al lui Titus. Este cel mai puternic evreu al timpului său și unul dintre cei mai proeminenți evrei cu cariera militară. Toți membrii familiei sale erau cetățeni romani, lucru comun pentru o familie înstărită ca a sa. Fratele său mai tânăr, Marcus Iulius Alexander era un comerciant de succes. Amandoi au primit lecții în limbi clasice și au fost impulsionați să intre în clasa romană cea mai înaltă foarte timpuriu. Unchiul său era filosoful Philon.

A fost deopotrivă disprețuit și adulat, văzut ca trădător de unii și ca milostiv de alții. Deși perioada sa de conducere este una de pace, este notată ordonarea crucificării fiilor rebelului evreu, Iuda din Galileea, Iacob și Simeon.

Iosephus descrie intervenția lui Tiberius Iulius Alexander din delta Nilului împotriva evreilor care doreau să ardă de vii prizonieri greci pe care ei îi vedeau a fiind păgâni. Deși au fost trimiși mediatorii care au încercat o detensionare, aceștia s-au întors fără succes. Nici amenințarea cu trimiterea legiunilor nu a funcționat. Așa că, nevoit de circumstanțe, acesta a trimis legiunile peste evrei, care au fost măcelăriți. Măcelul ar fi continuat până nu ar mai fi rămas vreun supraviețuitor dacă evreii nu ar fi cerut îndurare și acesta nu ar fi dat ordinul de sistare. Măcelul a lăsat în urmă 50000 de cadavre de bărbați, femei și copii.

Un alt episod de notat este asediul Ierusalimului, când după ce zidurile au fost compromise și învinșii s-au retras în templu, Tiberius Iulius Alexander a dat ordin ca templul să nu fie distrus, doar să se stingă focul. După ce au fost respinse 2 contraatacuri ale evreilor, soldații romani care au fost trimiși să stingă focul au fost atacați, lucru care ar fi înfuriat pe unul dintre soldații prezenți care a aruncat cu un fier încins în altar, distrugându-l. Amândoua episoadele de distrugere a templului sunt văzute ca dorința divină de către tradiția rabinică, Nabucodonosor și romanii fiind doar instrumentele divinității.

3. Ventidius Cumanus 48-52

Deși Iosephus îl prezintă ca guvernator al întreg teritoriului Iudeei, Tacit susține că Marcus Antonius Felix conducea deja în Samaria înainte de anul 52, iar Cumanus fiind autoritatea în Galileea. Cel mai probabil s-a produs un transfer de putere către Marcus Antonius Felix după violențe.

Marcant a fost și conflictul care s-a petrecut cu ocazia Pesahului. Atunci trupele romane care trebuiau să mențină ordinea amestecându-se în rândul mulțimii, s-au expus și au adresat înjurii la adresa evreilor. Aceștia din urmă au răspuns cu pietre, deși unii dintre evrei au apelat la Cumanus pentru a calma spiritele. Cumanus nu a reușit să facă acest lucru și s-a produs o îmbulzeală în rândul enoriașilor care s-a sfârșit tragic. Multe persoane au murit călcate în picioare. Pesahul devenind cauza unui doliu național.

Un alt episod a fost cel care a urmat furtului asupra unui sclav imperial. Cumanus și-a trimis soldații să găsească făptașul, dar aceștia când au ajuns la cel mai apropiat sat de locul unde s-a produs jaful, au intrat în casele oamenilor și au început să îi jefuiască. Lucrurile au culminat cu un distrugerea unui manuscris care conținea părți din Torah de către un soldat. Evreii înfuriați au mers la Cumanus și acesta a decis ca cel vinovat să fie decapitat în locul în care a comis fapta.

Despre Ventidius Cumanus mai avem informații cum că în timpul conducerii sale s-au săvârșit mai multe crime în Samaria, victimele fiind pelerini evrei. Acest lucru a dus la un conflict violent între samarineni și evrei. Intervenția tardivă a lui Cumanus s-a pus pe seama banilor primiți ca mită din partea samarinenilor. După intervenția guvernatorului din Siria, în anul 52, Ventidius Cumanus a fost trimis la Roma pentru a fi audiat. A fost găsit vinovat pentru violențele care au escaladat și a fost trimis în exil.

4. Marcus Antonius Felix 52-60

Marcus Antonius Felix a fost fratele mai tânăr al lui Marcus Antonius Pallas. Pallas conducerea trezoreria în timpul Împăratului Claudius. După scrierile lui Tacit, amândoi frații erau descendenți ai familiei Arcadiene din Grecia. Marcus Antonius Felix a devenit procurator după insistențele fratelui său.

Cruzimea lui Marcus Antonius Felix, combinată cu accesibilitatea când era vorba de a primi mită au condus la o creștere a crimelor în Iudeea. Conducerea sa este marcată de conflicte interne care sunt stinse în mod brutal.

După ce Apostolul Pavel este arestat în Ierusalim, este trimis la judecată în fața lui Marcus Aurelius Felix. Interacțiunea dintre ei este prezentată în Fapte 24:24-26. Acesta îl menține prizonier pe Apostolul Pavel chiar după plecarea sa.

Întors la Roma, este acuzat că în timpul disputelor dintre evrei și sirieni, a folosit acest lucru ca pretext pentru a interveni și a jefui localnicii. A scăpat de pedeapsă prin intervenția fratelui său, care avea influență asupra împăratului Nero.

5. Porcius Festus 60-62

Acesta a moștenit multe din probleme predecesorului său, mai ales practica privilegiile acordate evreilor. O altă situație care i-a pus probleme a

fost controversa dintre Agrippa II și preoții din Ierusalim, anume peretele timpului care bloca praveștea noii aripi a palatului lui Agrippa.

În timpul conducerii sale, ostilitatea evreilor la adresa romanilor a fost inflamată. Lucru de ținut cont când se discuta de răscoala din anul 66.

În Noul Testament, Apostolul Pavel are ultima sa audiență în fața lui Festus, în Fapte 24:27. Tot în Fapte 25:12, Festus încearcă să îl convingă pe Apostolul Pavel să meargă la Ierusalim pentru judecată, acesta din urma face apel la împărat. În urma apelului, Apostolul Pavel ajunge la Roma pentru a fi judecat de însuși împăratul.

6. Luceius Albinus 62-64

Numit procurator de către împăratul Nero, acesta a avut prima provocare în timpul călătoriei sale de la Alexandria în Iudeea. În timpul călătoriei sale, marele preot Ananus ben Ananus s-a folosit de vidul de putere lăsat de plecarea lui Porcius Festus și a încercat să pună la cale lapidarea lui Iacob cel Drept pentru ofense aduse legii religioase. O delegație cetățenească a ajuns la Albinus înainte ca acesta să ajungă în Iudeea, iar Albinus a trimis o scrisoare prin care îl informa pe marele preot că astfel de decizii nu se pot lua fără acordul său și că în caz contrar marele preot va suporta consecințele.

Imediat instalat la Ierusalim, Albinus a început eliberarea zonei de sicari, un grup de zece evrei. Iosephus mai menționează ca Albinus devine prieten cu preotul Ananias. Sicarii răspund eforturilor lui Albinus prin capturarea fiului preotului Ananias și cerând eliberarea a 10 sicari în schimbul răpitului. Schimbul a fost mijlocit de pretul însăși preotul Ananias.

La aflarea veștii că ca fi înlocuit de Gessius Florus, Albinus dă ordin să se elibereze închisorile, fie prin executarea celor care au săvârșit fapte grave, fie prin permiterea celor care nu au săvârșit fapte grave să își poată cumpăra libertatea.

7. Gessius Florus (procurator, 64-66)

Născut în Clazomenae, acesta l-a înlocuit pe Albinus ca procurator de către împăratul Nero după intervenția soției lui Florus care era prietena cu soția lui Nero. Îi disprețuia pe evrei și tradițiile lor. Este menționat de Iosephus ca fiind principala cauză a primului război dintre evrei și romani.

Proaspăt instalat, acesta a început favorizarea grecilor în fața evreilor. Grecii au profitat de acest lucru și dorind să îi provoace și mai tare pe evrei au sacrificat câteva păsari pe treptele unei sinagogi care era plină de enoriași. Acest lucru a transformat sinagoga într-un loc necurat pentru ritualuri. Ca răspuns, evreii au trimis un grup de oameni către Florus pentru a le auzi plângerea. Florus deși a acceptat opt talanți pentru a-i asculta, i-a întemnițat fără motiv.

Florus a mai evervat populația locală prin sustragerea a șaptesprezece talanți din trezoreria templului din Ierusalim, spunând că banii sunt pentru împărat. După acest episod localnicii au început să îl batjocorească prin strângerea unor bani pentru ajutorarea sa într-un coș împletit, asemea săracilor.

Ca urmare, Florus a trimis soldați în Ierusalim a doua zi și a arestat lideri locali, mulți dintre ei fiind cetățeni romani. Neținând cont de acest lucru a ordonat ca cei arestați să fie biciuiți și crucificați.

Concluzie

Rezultatul acestei linii de procuratori a fost unul foarte ușor de prevăzut. Populația săturându-se de abuzurile la care erau supuși au trecut la revoltă. Astfel a început prima revoltă israeliană împotriva romanilor. Revolta a condus la distrugerea templului din Ierusalim și la episodul tragic de suicid în masă de la Masada unde mamele și-au ucis copiii, soții și-au ucis soțiile, iar ultimii supraviețuitori au tras la sorți care va fi cel care îi omoară pe ultimii supraviețuitori și se aruncă după aceea în propria sabie.

Ținând cont de presiunile interne și externe prezente în Iudeea, conducerea romană a încercat să stabilească o ordine într-un loc și timp în care acest lucru s-a dovedit a fi foarte dificil. Guvernarea Iudeei s-a dovedit un deziderat imposibil de atins în mod constant atât de către romani, dar culmea, și de către evrei. Cei dintre ei care s-au ridicat la conducere au sfârșit fie în boală și nebulie (Irod cel Mare), fie s-au dovedit incapabili și au trebuit să fie înlocuiți (Irod Arhelau). Poporul evreu este un popor care parese nu acceptă să fie condus, lucru demonstrat clar cu ani în urmă, când, nici sub îndrumarea directă de la Dumnezeu, mijlocită de Moise, acest lucru nu a putut fi realizat fără un efort susținut un timp îndelungat. Închei cu un citat din filosoful chinez Confucius “O țară se conduce așa cum se prăjește un pește mic, cu o mână sigură”.

Bibliografie

- Iosephus Flavius, Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor, Editura Hasefer, 1997;
- Iosephus Flavius, Antichități iudaice vol. I și II, Editura Hasefer, 2012;
- Jacobson, D. Coins of the First Century Roman Governors of Judaea and Their Motifs, ELECTRUM, Vol. 26, p 14-15, 2019;
- Schürer, E. - A history of the Jewish people in the time of Jesus Christ, Editura Scribner, New York, 1995;
- Kokkinos, N. The Prefects of Judaea 6-48 CE and the Coins from the Misty Period 6-36 CE, 2012;
- Kokkinos, N. Judaea and Rome in Coins 65 BCE-135 CE: Papers Presented at the International Conference Hosted by Spink, : 85-111 Londra, 2010;
- Mommsen, T. The Provinces of the Roman Empire, Editura University of Toronto Libraries, p 188-206, 1989;
- Reitenberg, A. Israel's History in Coins p. 12-13, Editura Kindle Edition, 1953
- Vermes, G, The True Herod, Editura Bloomsbury, 2014;
- Tacit - Annale. Tac. Ann. 12.54, vezi <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Tac.+Ann.+12.54&redirect=true>